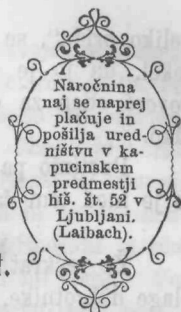

VERTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1871.

Leto I.

Prégreha ima žalostne nasledke.

(Dalje.)

Bilo je že pozno zvečer, kajti svitle zvezdice so se že lesketale na nočnem nébesu, da prisopiha revna, maloprej še bogata Mina, vsa bleda in prepadena v revno kočico, ktero je steklena lampica na nizkem lesenem stalu slabo razsvitljevala. Kakor básna odpahne duri ter stopi v slabo razsvitljeno izbo vprašaje: „Ali je Lipe že domá?“ — Rupret, ki je bil ves zamaknjen v neko staro molitvino knjigo, se zelo prestraši naglega in nenavadnega prihoda svoje žene Mine. Skoči izza mize rekoč: „I, Lipeta ni, sej je šel s tabo, menda ga nisi pustila naprej iti! Ti se pa tudi ne veš kedaj domu poverniti; šel sem vama skoraj dobre pol ure naproti, toda zastonj. Na vse zadnje pa prideš domú, da se te človek res ustrašiti mora, in še celó brez fanta.“ „Jezus, Marija!“ zaupije Mina in se zgrudi na staro klop poleg peči. Rupret se zavzame nad čudno obnašo svoje žene in ne vé, kaj bi si mislil od vsega tega. „I, za božjo voljo, kaj ti pa je?“ poprašuje Rupret. Toda Mina ne more govoriti. Blede kot smert leži na terdej klopi, joka in upije: „Lipe! Oh Lipe!“ —

Rupret zgrabi svojo sivo, ponošeno suknjo, ki je ležala v kotu za mizo, verže jo naglo okrog sebe in hiti iz hiše. Urno jo vbriše k najbližnjemu sosedu ter prosi, naj bi šli z njim k njegovej ženi, ki se nekako zelo čudno véde. Gotovo se jej je kaka nesreča pripetila, ker povernila se je od mlinarjevih, kamor je šla danes z Lipetom, da potegne bratove denarje, brez fanta nazaj. Sosedovi so ravno sedeli pred hišo in se razgovarjali. Radovedni gredo z Rupretom, da bi pozvedeli, kaj da je. — Mina je še zmérom ležala pri peči na klopi, kamor se je bila o svojem dohodu zgrudila. Ženske jo položé v posteljo in jo močijo z merzlo vodó. Ko se Mina zopet zavé, pripoveduje kaj se je zgodilo. Vsi se prestrašijo in uganjujejo, kaj bi se bilo vendar z Lipetom zgoditi moglo. „Napadel ga ni nihče, ker se ni še nikoli slišalo o kakem napadu v našem kraju“, pravi sosed. „In kdo je pa tudi vedel, da Lipe denarje nese“, reče sosedovka. „Lipe ni bil nikoli

veliko prida“, se oglasi sosedov hlapec, „dobro ga poznam in ne bi dvakrat rekel, da jo je on sam pobrisal z denarji, Bog ga védi kam.“ — Takó govoré eden za drugim in kakor so že ljudjé, eni govoré takó, a drugi zopet takó.

Pustimo pa za nekoliko časa Rupretovo revno bajtico in poglejmo, kaj se je med tem časom z Lipetom godilo.

Že večkrat se je polastila Lipeta nesrečna misel: naj bi popustil svoje blage dobrotnike, ki ga le k delu in molitvi naganjajo, poleg tega pa vendar le slabo živé, in jo pobrisal v široki svet, kjer bi delal po svojeji lastnej volji kakor bi se njemu samemu zdelo in dopadlo. Ta misel se v njem še bolj vname, ko je imel v svojej torbici pet sto ranjšev, s kterimi bi se dalo nekaj časa prav dobro živeti. Hudobne misli in naklépi se mu gonijo po glavi. Ravno premišljuje, kako bi svoj gerd in pregrešni naklép izpeljal ter se za vselej poslovil od svojih rejnikov, da reče Mina, prišedši do kostanjevega drevesa v gozdu: „Trudna sem, dobro bi bilo, da se tukaj enmalo odpočijeva.“ — „Le počijte se“ reče malopridni Lipe, „jaz nisem ravno truden, vrezal si pa bom med tem palico tukaj v gozdu.“ Ali malopridnež ni iskal dolgo palice; komaj je bil izpred oči svoje druge matere, stopal je hitreje po gozdu in se potem spustil v bég skozi gozd, iz gozda skoz dobravo in bližnjo polje, sam ne vedé, kam da ga nogé ponesejo. Dobro je vedel, da se mu ni nobene nevarnosti bati, kajti Mina ga bo gotovo nekaj časa pričakovala, potem pa tudi berž ko ne po gozdu iskala, in ko ga ne dobi, se bo ali proti domu ali pa k mlinarjevim nazaj podala. Med tem časom se bo naredila noč in po noči bo on popolnoma varno hodil. Njegove misli so se mu po sreči izšlé. Bila je že terda noč, da gre čez neko polje. Kraj, kjer je bil, mu je bil čisto neznan. Luna na nebu je blede svetila, a on je šel le naprej, kolikor so ga nogé nesle. Precej nekaj ur je prehodil, da pride v temno, gosto lesovje. Po njegovih mislih moralo je že biti polnoč. Zeló truden je bil in nogé so se hoji ustavljale. Vleže se pod bližnje drevo, dene torbico zraven sebe, ter kmalu prav sladko zaspi.

Polagoma se je tema zgubljevala in jelo se je daniti. Nastalo je prijetno, hladno jutro. Po stezi iz gozda pride nek mlad človek v višnjevem, razterganem jopiču in z debelo gorjačo v roki. Zagledavši Lipeta, ki je mirno spal na terdih tléh pod drevesom, poleg njega pa torbico, misli si: „Kaj neki dela mlad človek v lesovji? Gotovo je to kak berašk fanté, le enmalo predobro je opravljen. Najsibode kdor koli, gotovo ima kako skorjico kruha za zajterk v svojej torbici in ta bi se meni dobro prilegla, kajti lačen sem da se Bogu usmili.“ Ne pomišljuje se dolgo; stopi bližej k spijočemu, sune ga s svojo palico ter pravi: „Hej, prijatelj! Ali imaš kako skorjico kruha v svojej torbici, rad ti dam nekaj krajcarjev za-nj!“ — Lipe se predrami, gleda plaho okoli sebe in ko zagleda neznanega tujega človeka z gorjačo v roki, ki je ravno nekaj zameriral nad njim, si družega misliti ne more, kakor da je zalezovalcem v roke prišel. Naglo se postavi na noge ter tebi meni nič, zgine izpred oči tujega človeka.

Solnce je bilo že precej visoko in je čarobno razlivalo svoje mile žarke skozi gosto drevje širokega gozda, ko pride Lipe do nekega starega dōba, pri katerem obstoji ter zapazi, da nima torbice pri sebi, v kateri so bili lepi denarji hranjeni. Groza in strah mu šine v kosti in srcé. Naglo jo vbriše naprej, sam ne vedé — kam in kod. Kaj mu je začeti? Nazaj iti mu nikakor ne kaže, ker boji se, da ga že zalezujejo po gozdu in ako se bode dalj časa obotavljal prišel bo gotovo v roke ostre pravice. Spoznal je zdaj vperviĉ resnico besedí, ki pravijo, da kriviĉno blagó nikoli ne tekne. Ves osupnjen je taval po zelenem gozdu enak tiĉu, ki ima pristriženi peroti. Precej nekaj časa je hodil, da pride iz samotnega gozda na slabo kolovozno pot, ki je peljala ĉez puste, kamenite pašnike. Na levo in desno se ozira, toda nikjer nobenega ĉloveka, nikjer nobene vasi ne vidi. Laĉen in žejen je že bil in debele kaplje potú se mu po obrazu sipljejo. „O jaz nesreĉnež!“ pravi sam pri sebi, „kako neuĉen sem bil, da sem se v tako nesreĉo in hudobijo podal. Kaj bode zdaj z mano? Pri Rupretu se mi je vendar le dobro godilo, in bogoljubna Mina me je zeló rada imela. V kako žalost sem pripravil dobra ĉloveka, ki sta skerbela za-me kot za svojega lastnega otroka. O jaz nehvaležnež! Kam hoĉem zdaj iti, kje zavetja iskati? Nikjer, kamor pridem, nisem v varnosti! Tukaj je res božja kazen oĉitna. Naj bi imel denarje, podal bi se še nazaj k svojima dobrotnikom, padel bi na koleni pred nju, ter ju s solzami v oĉéh prosil odpušĉenja, toda brez denarjev — oh! tega si ne upam.“ — Tako zdihovaje se vsede na staro koronino nekega drevesa, zakrije svoj obraz z obema rokama ter milo, milo joka. Ko se zopet predrami iz svojega tužnega premišljevanja, zagleda v daljavi na desnej strani gozda, iz kterega je ravnokar prišel, nekov dim, ki se je v gostih oblakih vzdigoval proti nebu. „Gotovo so pastirji, ki ĉedo pasejo in si ogenj kurijo,“ si misli in gré, kar najberžeje more, proti omenjenem kraju. Kmalu zasliši dudle dudlati in ĉuden vriš in krik ĉloveških glasov. „Da, to so pastirji,“ pravi Lipe, „pripeljali me bodo vsaj v kako vas, kjer si bom kruha izprosil, da potolažim svoj laĉni želodec; morda pa tudi v vasi kako službo najdem.“ — Ali joj! kako se prestraši, ko zagleda bližej prišedši celo derhal umazanih, na pol nagih otrok, ki se valjajo po terdih tleh ter vpijejo na vse gerlo neke ĉudne, nerazumljive besede. „To so ciganski otroci,“ reĉe Lipe in že se misli nazaj obrniti; toda otroci ga obsujejo s strašno kriko in viko smeja se in krohotaje se mu, da Lipeta jeza zgrabi, ter pervega, ki se mu bliža, z gorko zausnico pozdravi. Komaj se ciganĉek na ta prijazni Lipetov pozdrav iz vsega gerla zadere, približa se velik, suh ĉlovek iz gozda, s ĉerno brado ves obrasen, enak divjemu ĉloveku, zgrabi Lipeta za roko ter ga vleĉe v gozd. Strašen pogled za Lipeta! Tu je bil velik ogenj, okrog kterega je sedela cela tropa gerdih ciganov in suhih ciganic. Pri velikem ognji se kuha jed v velikih piskrih in peĉe meso na dolgem drogu, kterega obraĉa gerd, zeló nesnažen cigan. Ko cigani Lipeta zagledajo, se mu tako gerdo zakrohota, da se Lipe v dolgih rokah gerdega cigana začne tresti kakor listje na topolovem drevesu. Zdaj pricepa tudi na pol nagi otrok, ki ga je Lipe udaril ter posmehljivo kaže na Lipeta,

kakor bi hotel reči, da je to tisti, ki mu je gorko zaušnico podaril. Eden izmed ciganov pogleda Lipeta prav ostro, potem vstane, bliža se k bližnjemu leševju in odreže prav vitko leskovo šibo. Berž je umil Lipe, kaj bode iz tega. Pade na koleni pred malovredno cigansko derhal, ter prosi naj bi mu prizanesli. Neki star cigan leže na razgernjenem kocu blizu ognja se sklone ter pravi: „Veš kaj, prizanesli ti bomo, malopridnež! toda s tem pogojem, da ostaneš od danes znanprej pri nas. Mi, kakor lahko vidiš, živimo prav dobro, imamo skoraj vsaki dan mastno pečenko in tam v unej posodi je najbolje žganjé, ki ga pijemo, da je veselje. Pri mojej véri! stradal ne boš, tega te zagotovem. Zdaj pa le naglo povej, ako te je volja da hodiš z nami po daljnem svetu in se veseliš našega življenja, ako ne, se ti bo leskova šiba v tem hipu prav dobro prilegla in potem moraš siloma z nami, kajti védi, da si zdaj v mojih rokah.“ — Pri teh besedah, ki je je govoril poglavar ciganske derhali in je krepko povdarjal, se zopet zakrohota vsa ciganska družina, da Lipetu ves up, da bi si s svoje prošnjo kaj pomagal, upade in se raje voljno vda gerdej ciganskej zahtevi. Cigani mu potegnejo obleko iz života dadé mu razcapane cunje, v ktere se mora obleči, ker ne terpé, da bi bil on spodobneje oblečen, nego drugi. To je bilo sicer Lipetu prav po godu, ker bal se je, da bi ga ljudjé med cigani po obleki spoznali in zavoljo vkradenega denarja sodnji izročili, a vendar se mu je milo storilo pri serci, ko se je videl v gerdej ciganskej obleki in se spomnil srečnih dni ki je je preživel v Rupretovej hiši. — Med raznim besedovanjem in vprašanjem na Lipeta, od kod da je, kam se je namenil, kar pa Lipe, to se vé, ni hotel odkritosérno povedati, bila je pečenka pripravljena. Cigani razpoložé lesene pladnike po tléh, razkósajo celo polovico pečenega koštruna in nekaj hlebov kruha ter se prav dobro pogostijo. Pečenka se je Lipetu dobro prilegla, ker zeló je bil zdelan in lačen. Žganja pa ni hotel piti, ker ga ni bil vajen. Ali cigani ne mirujejo poprej, dokler ga ne pije, veleči mu, da mora vse storiti, har vidi pri njih. Po končanej južini mora Lipe ciganom pomagati razno rôbo, ki so jo imeli v velikej jami sim ter tje raztreseno, v red spravljati, kajti namenili so se, da že na noč zapusté ta kraj in se podajo na Hrovaško. Za dober streljaj od ciganskega šotora pasli so se meršavi konji in osli, ki so cigansko derhal in razno cigansko rôbo prenašali na vse kraje svetá.

Solnce se je skrilo in približal se je večerni mrak. Konji in osli so bili otovorjeni. Nočno nebo je bilo nastlano z nebrojnimi zvezdicami in bleda luna je razsvitljevala nočno tmino. Tam po pustih, golih pašnikih pa se je vlekla počasu gerda ciganska derhal s svojimi zagorelimi, upadlimi obrazi v prijaznej nočne svitlobi, in med njo — zgubljeni Lipe. O kako rad bi bil zdaj v revnej bajti blagega Rupreta, kjer je tolikokrat sedel pred revno hišico z dobrim starim očetom in prijazno Mino posluša je lepe pripovedke, ki je je pripovedoval stari Rupret. Koliko prijetniše življenje je bilo v bajti siromaštva, nego tú med gerdimi tatinskimi cigani. Pa kaj mu so pomagali njegovi vzdihljeji; moral je s cigani vred živéti pod milim nebom hodé od enega kraja do drugega ter se polagoma privajati vseh ciganskih navad in

hudobnih dejanj. — V kratkem času je bil Lipe med cigani zrel hudobnež, pripravljen za vsako hudobno dejanje, ktero je izveršil vselej v veliko pohvalo svojega poglavarja. Zadušil je v svojem serci vsa nežna čuvstva, pozabil na Bogá, pozabil lepe nauke svojih nekdanjih rejnikov in takó je postal tat in gerd ciganski hudodelec. Kamorkoli je obrnil svoje oči, povsod so mu se prikazovali černi oblaki oznanovaje hudourje njegovemu brezbožnemu življenju.

(Dalje sledi.)

Jazminova vejica.

Mama, ljuba moja mama! vreme je zelo lepo, prvega majnika imamo; ali mi dovolite, da grem sestričino Klaro obiskati? — Ne, nočem dovoliti. — Zakaj vendar ne, draga moja mamica? — Mislim, da mi ni treba tebi mojih vzrokov praviti. Mala deklica mora svojo mater ubogati brez pomislika in vprašanja. Tvoja sestričina je lahkomišelná in neubogljiva deklica; ona ti nikakor ne more dobrih zgledov dati, pa ti ne dopustim k njej iti, ker bojim se, da bi se njenih napak ne navzela. — Pa mama . . . — Ne sili dalje, kar sem rekla je rečeno, a ti boš ubogala. — Marijanica jezna in slabe volje odide v svojo sobo, da skrije debeli solzi, ki ste se ji čez lici vderli. — Kmalu potem gredó mati od hiše po svojih opravilih. A Marijanica namesto da bi se bila v materino voljo lepo vdala, joka se in ihti brez ponehanja, kakor da bi se jej bila Bog zná, kaka nesreča prigodila. — Obljubivši svojej sestričini Klari, da pride k njej, jo ta naravno čaka in čaka. Ker je pa le vendar ni, naveliča se čakati, vzame klobuk in jo gre na dom iskati. — Ko stopi v sobo vsklikne: „Jaz, ki sem tebe čakala, najdem te tukaj in v solzah? Kaj to pomeni?“ — „Nič, pusti me.“ — „Nič? Zakaj pa nisi prišla? Ali ti tvoja mati ne pusté?“ — „Dá, tako je.“ — Hudobna sestričina brez spoštovanja do svoje tete nadaljuje: „Kaj mi vendar poveš! Nikoli bi mi ne bilo kaj tacega na misel prišlo! Kaj nisi zadosti velika, zadosti pametna, da bi te pustili, kamor hočeš? Ali je mar kaj slabega, ako se malo sprehajaš? Smiliš se mi v resnici. — Kako rudeče so tvoje oči! Tvoja mati preveč zahtevajo od tebe; oni gredó svoje prijateljice obiskati, gredó sem in tje kamor jim drago, a ti sirota moraš doma zaperta biti. Če bi moja mati takó z menoj ravnali, bi jih jaz kmalu prekanila.“ — „No, kaj bi pa storila?“ — „Kaj, kedar bi odšli, bi se tudi jaz odpravila.“ — „Če bi pa mamica to zvedeli?“ — „Tega bi ne mogli zvedeti, ker bi se jaz zmêrom poprej domú vernila.“ — „O, če bi bilo to mogoče, da bi nič ne zvedeli.“ — „Kako bi pa tudi zvedeli! Verjemi mi in ne boj se, pa pojdi z menoj cvetlic brat, na sprehodu najdeve prijateljice, pa se bove ž njimi po cvetočej livadi radovala.“ Marijanica ta nasvét posluša, pozabi prepoved previdne svoje matere in gré s svojo sestričino. Novinka v neubogljivosti se skerbno varuje predolgo izostati, da bi mamica poprej domú ne prišli. Ker se jej je prepovedano veselje pervikrat takó posrečilo, da ni bila niti